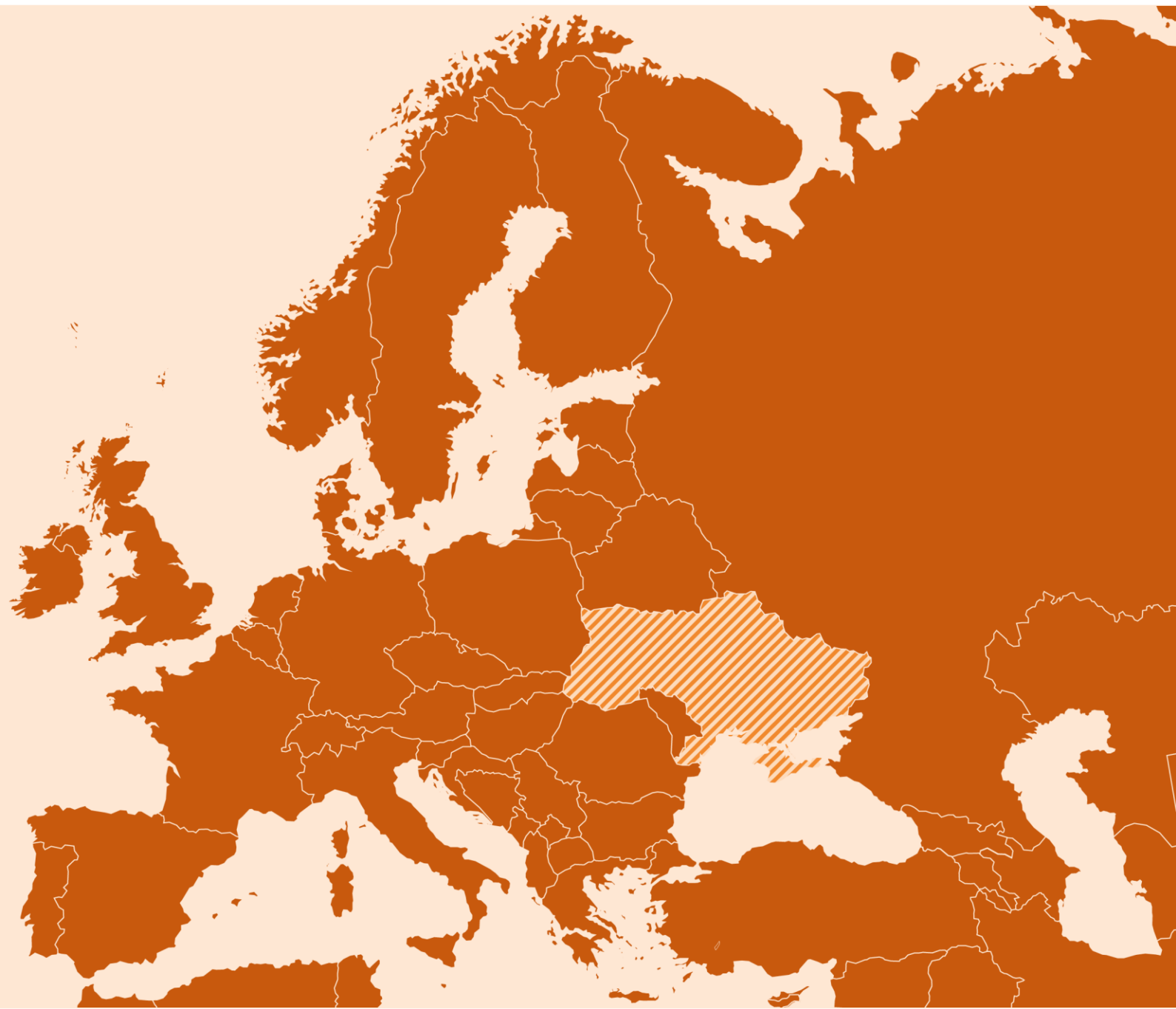

Ukraina

Politiska strukturer och allmänna fri- och rättigheter

MIGRATIONSVERKET'S FUNKTION FÖR LAND- OCH OMVÄRLDSANALYS

Den 1 maj 2019 inrättade Migrationsverket en ny funktion för land- och omvärldsanalys. Funktionen benämns Migrationsanalys och finns inom Migrationsverkets Nationella operativa avdelning. Migrationsverkets system för landinformation, Lifos, fortsätter att vara den plats där rapporter publiceras.

LANDINFORMATION FÖR HANDLÄGGNING AV MIGRATIONSÄRENDEN

Denna rapport är framtagen av Migrationsverket i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation](#) (2008). Rapporten innehåller landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänt kända förhållanden.

Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets ståndpunkt i en viss fråga och Migrationsverket har inte för avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Landinformation: Ukraina – Politiska strukturer och allmänna fri- och rättigheter

2021-07-08, version 1.0

Rapporten är utgiven av Nationella operativa avdelningen, Migrationsanalys – Migrationsverkets funktion för land- och omvärldsanalys. Rapporten har publicerats i Migrationsverkets databas för landinformation, Lifos, © Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2021.

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Om rapporten och dess syfte	5
1.2	Internationella index.....	5
2	Den ukrainska staten	6
2.1	Nationell suveränitet	6
2.2	Territoriell kontroll och interna oroligheter	6
2.3	Statsskick	6
2.3.1	Konstitutionellt ramverk och statens legitimitet.....	6
2.3.2	Folkets delaktighet och förtroende	7
2.3.3	Politisk situation och stabilitet.....	8
3	Allmänna fri- och rättigheter	8
3.1	Politiska rättigheter.....	8
3.2	Religionsfrihet.....	11
3.3	Etniska minoriteter.....	13
3.4	Utsatthet på grund av kön	15
3.5	Hbtq-personer.....	17
3.6	Personer med funktionsnedsättning	19
3.7	Barn	20
3.8	Rätten till liv, kroppslig integritet och personlig säkerhet.....	22
3.8.1	Dödsstraff.....	22
3.8.2	Kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning	22
3.8.3	Våldsnivåer till följd av väpnade konflikter eller andra motsättningar	23
3.8.4	Miljökatastrofer	24
4	Myndigheternas förmåga att garantera grundläggande fri- och rättigheter	24
4.1	Rätts- och säkerhetssektorns funktionalitet och integritet.....	24
5	Non-refoulement.....	26
	Källförteckning.....	27
	Bilaga.....	32

1 Inledning

1.1 Om rapporten och dess syfte

Den här rapporten syftar till att ge en övergripande bild av det politiska systemet i Ukraina och landets funktionalitet som rättsstat med fokus på skyddet för medborgerliga fri- och rättigheter. Rapporten utgör en översiktlig beskrivning av dessa områden, men gör inte anspråk på att ge en fullständig bild i någon del. Rapporten innehåller löpande hänvisningar till mer djupgående och specifik rapportering som Migrationsanalys bedömer vara relevant för en mer ingående förståelse av den aktuella situationen.

Rapporten berör inte Krim och de delar av Donbass i de östra delarna av landet som den ukrainska centralmakten inte kontrollerar. Förhållandena där adresseras i en [separat rapport](#), liksom vissa konflikter relaterade brister i respekten för mänskliga rättigheter i övriga Ukraina (situationen för personer som anklagas för samröre med separatister i Donbass samt vissa aspekter av könsbaserat våld som i rapportering delvis bedöms vara en konsekvens av konflikten där).

1.2 Internationella index

Närmast nedan återfinns en genomgång av hur Ukraina rankas i några internationellt välrenommerade index. Sammanvägda kan de ses som indikatorer på situationen i landet. Bertelsmann Stiftung mäter graden av demokrati och marknadsekonomi, Economist Intelligence Unit graden av demokrati, World Justice Project efterlevnaden av rättsstatsprincipen och Freedom House allmänna fri- och rättigheter.

Ukraina i internationella index ¹	
Bertelsmann Stiftung (1–10) ²	6,9
Economist Intelligence Unit (0–10)	5,81
World Justice Project (0–1)	0,51
Freedom House (0–100)	60

¹ Inom parentes indikeras de värden skalorna baseras på, från sämsta till bästa möjliga poäng.

² Bertelsmann Stiftung mäter flera olika parametrar i sina årliga rapporter, denna siffra avser den politiska utvecklingen (eng. "political transformation").

2 Den ukrainska staten

2.1 Nationell suveränitet

Republiken Ukraina är en suverän stat i östra Europa som utgörs av det territorium som tidigare ingick i den ukrainska sovjetrepubliken. Självtändighet från Sovjetunionen utropades den 24 augusti 1991 och samma dag deklarerade den särskilda representanten till Förenta nationerna för sovjetrepubliken Ukraina att han fortsättningsvis skulle representera Republiken Ukraina.³

2.2 Territoriell kontroll och interna oroligheter

Ukraina utövar effektiv kontroll över huvuddelen av sitt territorium. I de båda utbrytarområdena "Folkrepubliken Donetsk" och "Folkrepubliken Luhansk" saknar dock den ukrainska statsmakten kontroll och administrativt inflytande. Detsamma gäller för det av Ryssland annekterad Krim. Delar av befolkningen som bor i utbrytarområdena är dock alltjämt beroende av ukrainska staten för viss grundläggande samhällsservice såsom pensionsutbetalningar och viss sjukvård. Konflikten med de ryskstödda utbrytarområdena är aktiv i form av väpnade konfrontationer längs en statisk frontlinje. Situationen i utbrytarområdena behandlas särskilt i en separat rapport. Under 2014 bildades en rad tungt beväpnade paramilitära frivilligbataljoner, vissa med högerextremistiska inslag, som stred på den ukrainska sidan i Donbass. Dessa frivilligbataljoner, som inledningsvis inte helt stod under statlig kontroll, har successivt upplösts eller helt ställts under försvarsministeriets kontroll. En stor mängd militära vapen cirkulerar dock fortfarande illegalt och inte minst de högerextremistiska grupperingarna bland veteranerna från kriget i Donbass utgör en utmaning för statens våldsmonopol. Inom det geografiska område som kontrolleras av den ukrainska staten är dock staten accepterad som legitim av alla relevanta aktörer.⁴

2.3 Statsskick

2.3.1 Konstitutionellt ramverk och statens legitimitet

Parlamentet, "Verkhovna Rada", består av 450 ledamöter och innehar den lagstiftande makten och tillsätts genom allmänna val vart fjärde år. Utöver den lagstiftande funktionen beslutar parlamentet också om statsbudgeten och den grundläggande inriktningen för hur den exekutiva makten ska utövas avseende såväl inrikes- som utrikespolitik. Parlamentet har också en omfattande utnämningssamt en utrednings- och kontrollfunktion i förhållande till den exekutiva delen av statsförvaltningen. Parlamentet har också möjlighet att avsätta presidenten.⁵

Presidenten är statschef och överbefälhavare och tillsätts genom allmänna val för en period av 5 år. Konstitutionella reformer har flyttat vissa delar av det inflytande presidenten hade

³ Utrikespolitiska Institutet, Landguiden [betal tjänst], *Ukraina – Modern historia*, 2021-01-19, [url](#) (hämtad 2021-05-20)

⁴ Bertelsmann Stiftung, *BTI 2020 Country Report Ukraine*, 2020-04-29, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

⁵ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, artikel 75–101, [url](#) (hämtad 2021-05-21)

över regeringen till premiärministern, men presidenten har i praktiken alltjämt en stark konstitutionell ställning. Genom konstitutionen har exempelvis presidenten bibehållen utnämningssmakt vad avser försvars- och utrikesministerposterna och behåller därmed en central funktion när det gäller utrikes- och säkerhetspolitik. Presidenten har också enligt konstitutionen utnämningssmakt vad avser riksåklagaren och en omfattande vetorätt i förhållande till parlamentet. Presidenten har dessutom det konstitutionella mandatet att utse regionala guvernörer vilket ytterligare säkerställer ett inflytande över den exekutiva delen av statsmakten.⁶⁷

Regeringen leds av premiärministern och har det exekutiva mandatet att implementera den politiska inriktning som bestämts av parlamentet och presidenten. Premiärministern nomineras av presidenten men utnämns av parlamentet. Premiärministern har sedan mandat att utse regeringen med undantag för försvars- och utrikesministrarna som tillsätts av presidenten.⁸

Konstitutionsdomstolen ingår inte i det ordinarie domstolsväsendet utan är en oberoende konstitutionell institution vars huvudsakliga uppgift är att pröva rättsakters grundlagsenlighet. Domstolen består av 18 ledamöter som tillsätts för en period om 9 år utan möjlighet till förlängning. Mandatet att utnämna domare delas lika mellan parlamentet, presidenten och en kongress bestående av landets domare.

2.3.2 Folkets delaktighet och förtroende

Det generella förtroendet för det politiska systemet i Ukraina är mycket lågt och många politiska partier är små och helt okända för allmänheten. Även de dominerande politiska partierna har en mycket svag medlemsbas. En stor undersökning av Kievs Internationella sociologiska institut från slutet av 2018 visar på att endast 5 procent av de tillfrågade har förtroende för de politiska partierna och för folkvalda parlamentariker. Även regeringen och presidenten har ett mycket lågt förtroende.⁹

Det låga förtroendet för de politiska institutionerna och bristen på organiserat engagemang till trots, är valdeltagandet historiskt sett relativt högt även om det sjunkit något den senaste perioden. I de senaste presidentvalen har mellan 60 och 70 procent av de röstberättigade röstat medan motsvarande siffror för val till parlamentet ligger på runt 50 procent.¹⁰

I oktober 2020 genomfördes val till bland annat regionala församlingar. Trots implementeringen av ett nytt decentraliserat valsysteem var valdeltagandet rekordlångt. Historiskt har lokalvalen fungerat som ett lackmustest för den politiska utvecklingen på nationell nivå. Utöver det låga valdeltagandet kunde en tydlig trend noteras att väljarna i större utsträckning än tidigare valde sittande kandidater, oavsett partitillhörighet. President Zelenskis handplockade kandidater fick generellt sett mycket lågt väljarstöd. Även om det inte går att dra några

⁶ Vox Ukraine, *Presidential Power in Ukraine: A Comparative Analysis*, 2016-07-08, [url](#) (hämtad 2021-05-21)

⁷ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, artikel 102–112

⁸ Ibid., artikel 113–120

⁹ Kyiv International Institute of Sociology, *Trust to Social Institutes*, December 2018, 2019-01-29, [url](#) (hämtad 2021-05-21)

¹⁰ International Foundation for Electoral Systems, *Election Guide – Ukraine*, [odaterad], [url](#) (hämtad 2021-05-21)

säkra slutsatser och trenderna inte var tydliga i alla regioner är det uppenbart att det för närvarande finns ett inslag av apati hos den ukrainska väljarkåren. Konflikten med Ryssland, en stagnerande ekonomi och ett utbrett missnöje med den nuvarande administrationen förefaller i viss mån ha ytterligare försvagat allmänhetens tro på och förtroende för det politiska systemet.¹¹

2.3.3 Politisk situation och stabilitet

Även om det politiska landskapet i Ukraina givetvis påverkas av konflikten i Donbass och det sjunkande förtroendet från allmänheten är det ukrainska politiska systemet pluralistiskt med en aktiv politisk opposition som i praktiken kan verka utan några begränsningar. De senaste valen som hölls under det nyligen implementerade decentraliserade valsystemet bedömdes av OSSE som konkurrenskraftiga och fria även om viss rapportering av valfusk och brott mot kampanjregler förekom.¹²

Traditionellt har ryskt inflytande över ukrainsk politik varit stark. Det ryska inflytandet har dock blivit allt svagare sedan Yanukovych tvingades bort och Ukraina anammat en betydligt mer västorienterad politisk inriktning.¹³

Bakom kulisserna utövas ett stort politiskt inflytande av den ukrainska ekonomiska eliten. Inflytandet utövas i huvudsak genom ekonomiska bidrag till lojala politiska partier eller enskilda kandidater samt genom informella politiska kontakter och lobbyverksamhet.¹⁴

Mot bakgrund av konflikten med Ryssland och den allmänna geopolitiska dynamiken i regionen har det europeiska och det amerikanska inflytandet över den ukrainska politiska arenan ökat kraftigt. Inom vissa delar av den ukrainska säkerhets- och utrikespolitiken bedöms de båda aktörerna i praktiken ha en kollektiv vetorätt.

3 Allmänna fri- och rättigheter

3.1 Politiska rättigheter

Den ukrainska konstitutionen garanterar politiska rättigheter såsom åsikts-, yttrande-, förenings- och mötesfrihet.¹⁵ Svenska Utrikesdepartementet bedömer lagstiftningen och det institutionella ramverket som finns i landet för att tillgodose de mänskliga rättigheterna som till stor del tillfredsställande i sin senaste MR-rapport om Ukraina.¹⁶ Även om undantag finns,

¹¹ Middle East Institute, *All Politics Is Local: Ukraine's 2020 Elections*, 2020-11-05, [url](#) (hämtad 2021-05-21)

¹² Freedom House, *Freedom in the World 2021 - Ukraine*, 2021-03-03, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, [url](#) (hämtad 2021-05-17), paragraf 34, 36, 39

¹⁶ Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, [url](#) (hämtad 2021-05-17), s. 1

slår både det svenska och det amerikanska utrikesdepartementet fast att ukrainska myndigheter inte heller i praktiken allvarligt inskränker dessa fri- och rättigheter.¹⁷ Ukrainare kan generellt delta i öppna och fria diskussioner, men konflikten i de östra delarna av landet har haft en polariserande effekt. Detta gäller särskilt frågor om individuell och nationell identitet. Håtska debatter och fall av våld mot dem som ger uttryck för vad som uppfattas som kontroversiella åsikter är inte ovanliga och bidrar sannolikt till självzensur bland vanliga invånare.¹⁸ Inför de lokalval som hölls i oktober 2020 observerade FN en våg av attacker mot medlemmar och funktionärer i framför allt två partier som många uppfattar som proryska. I flera fall anses medlemmar av extrema högergrupper ha legat bakom. Polisen misslyckades ofta med att skydda offer och förhindra våld, och inga förövare har ställts till svars.¹⁹

Flera källor pekar på att Ukraina saknar lagstiftning som närmare reglerar hur möten ska organiseras och genomföras. Organisatörer måste informera myndigheterna på förhand. Det förekommer att polisen begränsar eller misslyckas med att skydda den konstitutionella mötesfriheten.²⁰ Det förra förefaller handla om enskilda fall²¹, medan flera källor särskilt lyfter fram att det senare särskilt drabbar arrangemang till stöd för kvinnors och hbtq-personers rättigheter, som regelbundet ställs in på grund av hot från eller avbryts av våldsamma och radikala grupper.²² Även demonstrationer organiserade av minoritetsgrupper och politisk opposition drabbas.²³ I FN:s senaste rapport från sitt observationsuppdrag återges observationer av attacker mot offentliga möten, däribland sådana som arrangerades av hbtq-rörelsen.²⁴

Ett stort antal personer dödades eller föll offer för andra brott under demonstrationerna 2013–2014. Såväl MR-organisationer i civilsamhället som FN har rapporterat om att få framsteg görs i pågående utredningar av dessa brott.²⁵

Det finns många oberoende, lokala och internationella organisationer i det ukrainska civilsamhället som tillåts att verka fritt.²⁶ Dialogen med landets politiska makt beskrivs som god och civilsamhället anses spela en stark roll i samhällsutveckling och reformarbete.²⁷ Det förekommer våldsattacker eller hot om detsamma mot aktivister inom civilsamhället²⁸, enligt somliga källor i ökande omfattning (48 sådana attacker under första halvan av 2020 enligt

¹⁷ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 7, 9; USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

¹⁸ Freedom House, 2021-03-03

¹⁹ FN. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Report on the human rights situation in Ukraine (1 August 2020 - 31 January 2021)*, 2021-03-11, [url](#) (hämtad 2021-05-17), s. 18

²⁰ USA. US Department of State, 2021-03-30; Freedom House, 2021-03-03

²¹ USA. US Department of State, 2021-03-30

²² USA. US Department of State, 2021-03-30; Freedom House, 2021-03-03

²³ USA. US Department of State, 2021-03-30

²⁴ FN. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, 2021-03-11, s. 18

²⁵ USA. US Department of State, 2021-03-30

²⁶ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 5; USA. US Department of State, 2021-03-30

²⁷ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 5. I Freedom House, 2021-03-03, ges en liknande beskrivning.

²⁸ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 5

uppgift²⁹) under senare år.³⁰ FN:s övervakande mission rapporterar återkommande om attacker mot aktivister och journalister.³¹ Det finns få rapporter om att statliga aktörer beordrar eller deltar i sådana attacker, men däremot rapporter om gripanden av och åtal mot aktivister som hämnd för deras aktiviteter.³² Beskrivningarna av i viken mån förövare av attacker mot aktivister ställs till svars varierar något mellan källor, från att det sällan sker³³ till att det i vissa fall, där korruption och brister i rättsväsendet bidrar, inte sker³⁴. Andra källor argumenterar för att avsaknaden av ansvarsutkrävande skapar ett klimat av straffrihet.³⁵

Det ukrainska medielandskapet beskrivs som pluralistiskt³⁶ och i huvudsak fritt.³⁷ Ett antal omständigheter och företeelser har dock en negativ inverkan.

Det finns en stark ägarkoncentration bland privata medier och inflytelserika oligarker dominerar, särskilt vad gäller tv-kanaler.³⁸ Ägarna använder sitt inflytande för att främja sina egna och allierades intressen och att kritisera politiska och affärsmässiga rivaler.³⁹

Attacker, inklusive fysiska, mot journalister och andra brott förekommer regelbundet⁴⁰ och betecknas som ett problem.⁴¹ Flera källor hänvisar till samma undersökningar 2019 respektive 2020 som genomförts av organisationen *Institute Mass Information* och som visar följande. Under 2019 skedde 243 brott mot journalister och kränkningar av pressfriheten, däribland ett mord.⁴² Motsvarande siffra för 2020 var 229, varav 171 fall som inbegrep någon form av fysisk aggressivitet mot journalister.⁴³ Det finns rapporter om ett flertal fall där myndighetsrepresentanter attackerat journalister. Ovannämnda undersökningar visar dock att det under både 2019 och 2020 var privata snarare än statliga aktörer som låg bakom en majoritet av attackerna. Flera bedömare ser en ökad samhällelig intolerans mot journalistik som är otillräckligt patriotisk, vilket uppges ha ett tyst godkännande från myndigheterna.⁴⁴ Lik-

²⁹ USA. US Department of State, 2021-03-30

³⁰ Freedom House, 2021-03-03

³¹ FN. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, 2021-03-11, s. 18f.; *Report on the human rights situation in Ukraine (16 February to 31 July 2020)*, 2020-09-24, [url](#) (hämtad 2021-05-17), s. 19f.; *Report on the human rights situation in Ukraine (16 November 2019 to 15 February 2020)*, mars 2020, [url](#) (hämtad 2021-05-17), s. 23ff.

³² USA. US Department of State, 2021-03-30

³³ Freedom House, 2021-03-03

³⁴ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 5

³⁵ USA. US Department of State, 2021-03-30

³⁶ Freedom House, 2021-03-03

³⁷ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 7f.; Amnesty International, *Ukraine 2020*, 2021-04-07, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

³⁸ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 8; USA. US Department of State, 2021-03-30

³⁹ USA. US Department of State, 2021-03-30; Freedom House, 2021-03-03

⁴⁰ Amnesty International, 2021-04-07; Human Rights Watch, *World Report 2021 - Ukraine*, 2021-01-13, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

⁴¹ USA. US Department of State, 2021-03-30

⁴² Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 8

⁴³ Institute Mass Information, *In 2020, IMI Recorded 229 Cases of Violations of Freedom of Speech in Ukraine*, 2020-12-28, [url](#) (hämtad 2021-05-19)

⁴⁴ USA. US Department of State, 2021-03-30

som när det gäller aktivister kan vissa skillnader skönjas mellan källor vad gäller myndigheters skydd av journalister och utredningar av brott mot journalister. Freedom House uppger att ukrainsk polis under 2020 initierade 200 utredningar av brott mot journalister men att såväl domstolar som polis ofta misslyckas med att skydda deras rättigheter.⁴⁵ Enligt svenska utrikesdepartementet råder till viss del straffrihet för brott som begås mot journalister⁴⁶, och den amerikanska motsvarigheten återger andra källors anklagelser om att inaktivitet från myndigheternas sida i att lösa brott riktade mot journalister skapar en kultur av straffrihet⁴⁷. Vidare kan konstateras att det finns vittnesmål om att journalister utsätts för press från säkerhetstjänst, militär, polis och andra när de rapporterar om känsliga ämnen, liksom när det gäller att avslöja sina källor.⁴⁸

Den informationskrigföring som bedrivs mot Ukraina från ryskt håll har väckt ukrainska motreaktioner. Bland annat har ryska tv-kanaler – ett antal ryska medieföretag och deras journalister har belagts med inreseförbud⁴⁹ – och sociala medier förbjudits.⁵⁰ Vidare förekommer exempelvis sanktioner mot proryska journalister och att myndigheterna censurerar information som anses utgöra hot mot den nationella säkerheten, särskilt sådan som kan härledas till Ryssland och anses stödja ryska argument. Uttalanden som hotar landets territoriella integritet, främjar krig, anstiftar etnisk eller religiös konflikt eller stödjer rysk aggression mot Ukraina är förbjudna i lag och åtal mot enskilda väcks.⁵¹

För mer information om politiska rättigheter i Ukraina rekommenderas följande rapporter:

- Freedom House, *Freedom in the World 2021 - Ukraine*, 2021-03-03, <https://www.ecoi.net/en/document/2046545.html>
- USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html>
- Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf>

3.2 Religionsfrihet

Den ukrainska konstitutionen garanterar religions- och övertygelsefrihet och förbjuder diskriminering på religiös grund.⁵² Religionstillhörighet är en av grunderna som anges i landets

⁴⁵ Freedom House, 2021-03-03

⁴⁶ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 8

⁴⁷ USA. US Department of State, 2021-03-30

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Freedom House, 2021-03-03

⁵⁰ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 8

⁵¹ USA. US Department of State, 2021-03-30. Här kan även noteras att det Nationella säkerhetsrådet i Ukraina i början av 2021 beslutade om sanktioner mot tre ukrainska tv-kanaler, samtliga anses kontrolleras av en ukrainsk oligark som associeras med Rysslands president, som därefter upphörde med sina sändningar. Beslutet väckte varierande reaktioner i omvärlden. Se exempelvis IWPR. Institute for War and Peace Reporting, *The Real Threat to Freedom of Speech in Ukraine*, 2021-05-01, [url](https://www.iwpr.net/en/analysis/the-real-threat-to-freedom-of-speech-in-ukraine) (hämtad 2021-05-17)

⁵² Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, paragraf 24, 35

diskrimineringslag.⁵³ Brott som baseras på religiöst hat ska enligt landets brottsbalk leda till straffskärpning.⁵⁴

Flera källor bedömer att dessa konstitutionella friheter generellt sett respekteras⁵⁵, men det föreligger rapportering om bland annat viss diskriminering och vandalism.

I en undersökning av Razumkov Center identifierar sig knappt 65 procent av respondenterna som ortodoxa kristna och knappt 10 procent som grekisk katolska. Bland övriga grupper är de största protestanter, katoliker, judar och muslimer. 8 procent ser sig själva som kristna utan att närmare definiera medan närmare 13 procent inte anser sig tillhöra någon religiös grupp.⁵⁶ En ny ortodox kyrka (den ukrainska ortodoxa kyrkan) har grundats i Ukraina som är separerad från den ryska ortodoxa kyrkan (Moskvapatriarkatet).⁵⁷ Spänningar, avtagande enligt vissa⁵⁸, mellan de båda kyrkorna finns, inklusive sådana som enligt viss rapportering involverar högerradikala krafter (se mer om dessa under avsnitt 3.3 om etniska minoriteter), liksom ryska desinformationskampanjer syftandes till att underblåsa dessa.⁵⁹

Minde religiösa grupper rapporterar om viss diskriminering.⁶⁰ Lokala myndigheter anklagas för att diskriminera religiösa minoriteter vid tilldelning av mark för uppförande av religiösa byggnader. Vandalisering av kristna monument, förintelsemonument, synagogor och Jehovas vittnens Rikets sal förekommer. Mot de senare förekommer också våldsamma attacker. Utredningar av antisemitisk vandalism är generellt sett resultatlösa och vissa judiska ledare ser detta som att strafffrihet råder för sådana handlingar.⁶¹

För mer information om religionsfrihet i Ukraina rekommenderas följande rapporter:

- Freedom House, *Freedom in the World 2021 - Ukraine*, 2021-03-03, <https://www.ecoi.net/en/document/2046545.html>
- USA. US Department of State, *2019 Report on International Religious Freedom: Ukraine*, 2020-06-10, <https://www.ecoi.net/en/document/2031206.html>
- Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf>

⁵³ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні*, 2014-05-30, [url](#) (hämtad 2021-05-21), paragraf 1

⁵⁴ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, 2021-04-23, *Кримінальний кодекс України*, [url](#) (hämtad 2021-05-17), paragraf 67

⁵⁵ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 9; Freedom House, 2021-03-03

⁵⁶ USA. US Department of State, *2019 Report on International Religious Freedom: Ukraine*, 2020-06-10, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

⁵⁷ Freedom House, 2021-03-03; USA. US Department of State, 2020-06-10

⁵⁸ Freedom House, 2021-03-03

⁵⁹ USA. US Department of State, 2020-06-10

⁶⁰ Freedom House, 2021-03-03

⁶¹ USA. US Department of State, 2020-06-10

3.3 Etniska minoriteter

Den ukrainska konstitutionen förbjuder diskriminering på etnisk grund⁶², liksom landets diskrimineringslag⁶³, och brott som baseras på etniskt hat ska enligt landets brottsbalk leda till straffskärpning.⁶⁴

En ny utbildningslag som syftar till att stärka ukrainskan som undervisningsspråk antogs 2017 och har kritiserats av Ungern och Ryssland. Två år senare antogs en språklag i vilken ukrainskans ställning som statsspråk stärks.⁶⁵

En stor majoritet av landets befolkning är etniska ukrainare. Etniska ryssar är den största minoriteten. Deras andel har minskat sedan Ukrainas självständighet, vilket inte anses bero på migration i första hand, utan på en förändrad självdefinition. Det finns ingen skarp gräns mellan etniciteterna ukrainare och ryss och många som talar ryska uppfattar sig som ukrainare. Etniska ryssar utgör en majoritet av befolkningen på Krim, närmare hälften i de östra delarna av landet och är även en stor grupp i större städer i de södra delarna. Krimtatarer är i huvudsak bosatta på Krim. Bland andra minoriteter finns belarusier, moldaver, bulgarer, ungare, rumäner och rutener. Judar men även polacker och tyskar var före andra världskriget stora minoritetsgrupper i landet.⁶⁶

I här refererad rapportering är det situationen för landets romer som ges störst uppmärksamhet (se dock även avsnitt 3.2 om religionsfrihet och om förekommande diskriminering och vandalism). Enligt uppskattningar i civilsamhället uppgår den romska befolkningen till mellan 200 000 och 400 000 personer.⁶⁷ Gruppen diskrimineras av såväl myndigheter som samhället i övrigt.⁶⁸ Många av dem (40 procent⁶⁹) är inte registrerade och saknar identitetshandlingar. Minoriteten är ofta fysiskt, ekonomiskt och socialt isolerad och har bristande tillgång till utbildning (cirka en fjärdedel har aldrig gått i skolan), sjukvård och politisk representation.⁷⁰ På lokal nivå skapas hinder för att romer ska kunna få identitetshandlingar utfärdade och myndighetsrepresentanter gör antiromska uttalanden och uppmuntrar diskriminering. Romska skolbarn segregeras och går antingen i särskilda skolor eller i egna klassrum av sämre kvalitet.⁷¹

Svenska utrikesdepartementet beskriver våld mot romer som ett utbrett problem och den amerikanska motsvarigheten konstaterar att av det våld som riktar sig mot etniska minoriteter är det mot romer det vanligaste. Båda källorna uppmärksammar den utbredda straffrihet

⁶² Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, paragraf 24, 35

⁶³ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні*, 2014-05-30, paragraf 1

⁶⁴ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, 2021-04-23, *Кримінальний кодекс України*, [url](#) (hämtad 2021-05-17), paragraf 67

⁶⁵ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

⁶⁶ Utrikespolitiska institutet, Landguiden [betaltjänst], *Ukraina – Befolkning och språk*, 2020-11-19, [url](#) (hämtad 2021-05-20)

⁶⁷ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 14

⁶⁸ USA. US Department of State, 2021-03-30

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 14

⁷¹ USA. US Department of State, 2021-03-30

som förövare av sådana brott åtnjuter.⁷² Enligt Freedom House tenderar myndigheterna att endast skydda romer och utreda brott som de fallit offer för när det finns intensiva påtryckningar från civilsamhället eller internationella observatörer.⁷³

Freedom House beskriver att extremhögergrupper är mycket aktiva utanför den formella politiska arenan och att de har stärkts av konflikten med Ryssland och en ökad samhällelig acceptans för radikal och intolerant patriotism. Grupperna gör vad de uppfattar som "interna hot" och "orena" samhällselement till måltavlor för attacker. Måltavlor är bland andra romer, hbtq-personer samt religiösa och språkliga minoriteter, och till de radikala gruppernas metoder hör att attackera romska läger och förhindra hbtq-rörelsen i det offentliga rummet. Freedom House problematiserar att det finns krafter i det ukrainska samhället som använder sig av de radikala grupperna, inklusive ukrainska myndigheter bland annat genom att integrera paramilitära grupper i de väpnade styrkorna. Grupperna gör sig skyldiga till brott med närmast total straffrihet vilket Freedom House tolkar som att det, förenklat, finns en avsaknad av politisk vilja att ta ställning mot grupperna givet den pågående konflikten. Därutöver är det legala ramverket för att bekämpa hatbrott svagt – utredare och åklagare ges inte nödvändiga verktyg i befintlig lagstiftning.⁷⁴

För mer information om etniska minoriteters situation i Ukraina rekommenderas följande rapporter:

- European Roma Rights Centre, *List of Issues by the European Roma Rights Centre Concerning Ukraine; For Consideration by the Committee on the Rights of the Child at the pre-sessional Working Group of the 85th session (11 February 2020 - 14 February 2020)*, 2020, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared Documents/UKR/INT_CRC_NGO_UKR_43230_E.pdf
- Freedom House, *Freedom in the World 2021 - Ukraine*, 2021-03-03, <https://www.ecoi.net/en/document/2046545.html>
- International Charitable Organisation Roma Women's Fund "Chirikli", *Alternative Report to the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR); Review of the Periodic Report of Ukraine; 67th session of CESCR*, 2020, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared Documents/UKR/INT_CESCR_CSS_UKR_41345_E.docx
- USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html>
- Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf>

⁷² Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 14; USA. US Department of State, 2021-03-30

⁷³ Freedom House, 2021-03-03

⁷⁴ Freedom House, *A New Eurasian Far Right Rising: Reflections on Ukraine, Georgia, and Armenia*, januari 2020, [url](https://www.freedomhouse.org/report/2020/01/15/a-new-eurasian-far-right-rising) (hämtad 2021-05-17). I stora drag stöds beskrivningen av bland andra Amnesty International, 2021-04-07

3.4 Utsatthet på grund av kön

Ukraina har ratificerat FN:s kvinnokonvention CEDAW och dess tilläggsprotokoll⁷⁵. Europarådets konvention om att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor och våld i hemmet, Istanbulkonventionen, har dock inte ratificerats eftersom en majoritet i parlamentet uppfattar att konventionen strider mot traditionella könsidentiteter.⁷⁶ Jämlikhet mellan könen slås fast och kön är en av de grunder som anges i konstitutionens diskrimineringsförbud⁷⁷, liksom i diskrimineringslagen⁷⁸. Brott som baseras på ett offers kön ska enligt landets brottsbalk leda till straffskärpning.⁷⁹ 2017 antogs lagar som är i linje med Istanbulkonventionen och ger nya verktyg för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer och ändringar i brottsbalken 2019 kriminaliserar våld i nära relationer.⁸⁰

Även om viss utveckling skett är kvinnors politiska representation fortfarande låg. Endast en av landets 25 guvernörer är kvinna och kvinnor utgör drygt 20 procent av ledamöterna i parlamentet. En förklaring till denna underrepresentation är förhärskande stereotypa könsroller⁸¹. Kvinnor har generellt sett högre utbildningsnivå än män och är, jämfört med formella politiska organ, i högre grad representerade inom civilsamhället.⁸²

Sexuella trakasserier, inklusive sexuellt tvång, rapporteras vara utbredd och det finns brister i det lagliga skyddet mot sådana trakasserier. Kvinnor tenderar att inte anmäla eftersom domstolar nekar att ta upp fall och sällan dömer förövare. Kvinnor diskrimineras på arbetsmarknaden när det gäller löner och pensionsförmåner men även vad gäller vissa yrken som kvinnor är förbjudna att inneha.⁸³

Våld mot kvinnor i hemmet är ett allvarligt problem.⁸⁴ Svenska utrikesdepartementet återger uppgifter från OSSE respektive FN enligt vilka 26 procent av alla kvinnor i Ukraina har utsatts för psykiskt, fysiskt eller sexuellt och könsbaserat våld. Varje år faller cirka 1,1 miljoner kvinnor offer för våld i nära relationer och årligen dödas omkring 600 kvinnor på grund av sådant våld.⁸⁵ Under första halvan av 2020 mottog polisen drygt 100 000 anmälningar av våld i

⁷⁵ Se bilaga 1.

⁷⁶ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 12f.

⁷⁷ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, paragraf 24

⁷⁸ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні*, 2014-05-30, paragraf 1

⁷⁹ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, 2021-04-23, *Кримінальний кодекс України*, [url](#) (hämtad 2021-05-17), paragraf 67

⁸⁰ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 12f.

⁸¹ Djupt rotade uppfattningar om kvinnans roll och skyldigheter inom familjen liksom en utbredd objektivisering av kvinnor, anses vara starkt bidragande inte bara till kvinnors begränsade politiska representation utan även till diskriminering på andra områden. Se exempelvis Anti-Discrimination Centre Memorial, *Alternative information on Ukraine's implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women in connection with the review of the state report by the UN Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women; For the 77th PSWG of the CEDAW; 2–6 March 2020*, januari 2020, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

⁸² Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 5, 12

⁸³ USA. US Department of State, 2021-03-30

⁸⁴ USA. US Department of State, 2021-03-30

⁸⁵ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 13

hemmet, vilket var en ökning med 40 procent jämfört med motsvarande period året dessförinnan. Under de första nio månaderna av 2020 utredde polisen cirka 2 900 fall av våld i hemmet. Under samma tidsperiod utfärdades drygt 80 000 "våld-i-hemmet-varningar" och besöksförbud⁸⁶. Straff inkluderar böter, akuta besöksförbud i upp till tio dagar, vanliga besöksförbud mellan en och sex månader, administrativ arrest och samhällsservice. Myndighetenas förmåga att upptäcka och rapportera fall av våld i hemmet rapporteras vara begränsad.⁸⁷ Andra källor pekar på att de flesta offer för våld i hemmet aldrig anmäler de brott de utsatts för.⁸⁸

Med hänvisning till ökningen av antalet anmälda fall av våld i hemmet som skett under den första halvan av 2020, undertecknade den ukrainska presidenten senare samma år ett dekret som syftar till skapa ett nätverk och introducera ytterligare åtgärder, inklusive ökad finansiering till och personal inom de stödprogram som finns för offer, för att bekämpa våld i hemmet och könsbaserat våld.⁸⁹ Ukrainska myndigheter drev 28 boenden för offer för våld i hemmet och 21 center som ger socialt och psykologiskt stöd för offer i september 2020.⁹⁰

För mer information om kvinnors situation i Ukraina rekommenderas följande rapporter:

- Center "Women's Perspectives", The Advocates for Human Rights, *Ukraine's Compliance with the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women; Suggested List of Issues Prior to Reporting Relating to Domestic Violence*, 2020-02-03, https://www.ecoi.net/en/file/local/2048649/INT_CEDAW_ICS_UKR_41385_E.doc
- USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html>
- Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf>
- Women's International League for Peace and Freedom; NGO Center "Women's Perspectives"; NGO "Insight"; et al., *Joint submission to the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, 67th session (17 February – 6 March 2020)*, 2020-01-24, [https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared Documents/UKR/INT_CESCR_CSS_UKR_41393_E.docx](https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/UKR/INT_CESCR_CSS_UKR_41393_E.docx)

⁸⁶ I rapporteringen används begreppen "restraining order" och "protection order" vilka förefaller ha en vidare betydelse än det svenska "besöksförbud". För närmare information och en utvärdering av ukrainsk domstolspraxis, se Europarådet, *Court Considerations on Issuing Restraining or Protection Orders in Cases of Domestic Violence*, september 2020, [url](#) (hämtad 2021-05-20)

⁸⁷ USA. US Department of State, 2021-03-30

⁸⁸ Center "Women's Perspectives", The Advocates for Human Rights, *Ukraine's Compliance with the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women; Suggested List of Issues Prior to Reporting Relating to Domestic Violence*, 2020-02-03, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

⁸⁹ Freedom House, 2021-03-03; USA. US Department of State, 2021-03-30

⁹⁰ USA. US Department of State, 2021-03-30

3.5 Hbtq-personer

Varken sexuell läggning eller könsidentitet ingår bland de grunder som anges i konstitutionens diskrimineringsförbud⁹¹ (som dock inte utgör en uttömmande uppräknings⁹²) och inte heller i brottsbalkens bestämmelse om straffskärpning⁹³, när det gäller det senare trots tidigare rekommendation från Europarådet⁹⁴. Ukrainsk lagstiftning erkänner inte heller samkönade äktenskap, men däremot förbjuds diskriminering baserad på sexuell läggning och könsidentitet på arbetsplatser i en lag som antogs 2015.⁹⁵ Det finns dock inga lagar som förbjuder sådan diskriminering på andra områden.⁹⁶

Svenska utrikesdepartementet beskriver att vissa förbättringar av hbtq-personers situation har skett sedan revolutionen 2013–2014 och att detta till stor del beror på det reformarbete som skett i landet.⁹⁷ Utrikesdepartementet i likhet med andra källor pekar dock på ett antal allvarliga problem.

Generellt sett agerar de centrala, verkställande myndigheterna på ett sätt som kan sägas visa att de respekterar hbtq-personers rättigheter. Men många andra företrädare, på både lokal och central nivå, uttalar sig homofobiskt.⁹⁸

Det finns en parlamentarisk gruppering som öppet är motståndare till kvinnors rättigheter, jämställdhet mellan könen och skydd för sexuella minoriteter och som systematiskt försöker riva upp det lagliga skydd som finns idag eller introducera diskriminerande lagstiftning. Kyrkor i landet ger sitt aktiva stöd till sådana initiativ och är ibland även initiativtagare. Denna motreaktion har inte nått några framgångar i termer av att någon homo- eller transfobisk lagstiftning har stiftats, men har däremot satt stopp för ny lagstiftning eller andra reformer som skulle kunna öka hbtq-personers skydd mot våld eller diskriminering.⁹⁹ Under perioden efter revolutionen 2013–2014 har nationalism och patriotism vuxit sig starkare. Högerradikala grupper motsätter sig frågor som relaterar till sexuell läggning och könsidentitet och har ökat i popularitet tack vare sin roll i den väpnade konflikten. Sådana extremistgrupper, liksom religiöst konservativa, har etablerat narrativ enligt vika hbtq-personer är anti-patriotiska och hotar moralen, den "naturliga familjen" och den suveräna ukrainska nationens överlevnad.¹⁰⁰

⁹¹ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, paragraf 24

⁹² FN. UN Human Rights Council, *Visit to Ukraine; Report of the Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity*, 2020-04-27, [url](#) (hämtad 2021-05-17), s.3. Detsamma gäller landets diskrimineringslag.

⁹³ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, 2021-04-23, *Кримінальний кодекс України*, [url](#) (hämtad 2021-05-17), paragraf 67

⁹⁴ Europarådet. European Commission against Racism and Intolerance, *ECRI Conclusions on the Implementation of the Recommendations in Respect of Ukraine Subject to Interim Follow-Up*, 2020-06-02, [url](#) (hämtad 2021-05-17)

⁹⁵ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

⁹⁶ USA. US Department of State, 2021-03-30

⁹⁷ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

⁹⁸ FN. UN Human Rights Council, 2020-04-27, s. 6f.

⁹⁹ Ibid., s. 3f.

¹⁰⁰ Ibid., 2020-04-27, s. 6

Homofobi är utbredd i landet¹⁰¹ – undersökningar 2016 och 2018 visar att 60 procent av ukrainarna har en negativ attityd till hbtq-personer.¹⁰² Diskriminering av hbtq-personer rapporteras vara utbredd på områden såsom arbets- och bostadsmarknad och utbildning.¹⁰³ Hbtq-personer uppfattar att det är nödvändigt för överlevnad att dölja sin läggning och/eller identitet. De flesta hbtq-personer kommer inte ut eftersom det innebär exponering för allvarlig diskriminering.¹⁰⁴

Hatbrott förekommer¹⁰⁵ och begås ofta av medlemmar i högerextrema grupper¹⁰⁶ (se även Freedom House rapportering som refereras i avsnittet om [etniska minoriteter](#)). Efter revolutionen har det skett en ökning av våld mot hbtq-personer som sådana grupper ligger bakom, vilket sammanfaller med en ökad synlighet för hbtq-rörelsen och att staten vidtagit vissa skyddande åtgärder. I här refererad rapportering framkommer att våld eller hot om våld förekommer både mot enskilda hbtq-personer, och kan bestå i misshandel och förnedring och att filma övergreppen och därefter sprida materialet eller utöva utpressning, samt som konsekventa och ofta våldsamma försök att förhindra eller avbryta arrangemang som organiseras av hbtq-rörelsen (se även avsnittet om [politiska rättigheter](#)).¹⁰⁷

Brott mot hbtq-personer utreds ofta inte adekvat¹⁰⁸ och straffriheten är därför utbredd¹⁰⁹. Sådana brott rubriceras sällan som hatbrott.¹¹⁰ Liksom när det gäller brott mot den romska minoriteten gör Freedom House observationen att myndigheterna tenderar att endast skydda hbtq-personer och utreda brott som de fallit offer för när det finns intensiva påtryckningar från civilsamhället eller internationella observatörer.¹¹¹ Ofta beaktas homo- och transfobiska motiv inte av utredare eller rubriceras brotten som mindre allvarliga utan försvårande omständigheter. Mycket få utredningar leder till åtal för hatbrott. En stor majoritet av förövarna åtalas istället för andra brott än hatbrott.¹¹² Polisens utredningar är inte effektiva och straffrihet riskerar, genom att sända signaler om att sådant våld är acceptabelt, att föda ytterligare våld.¹¹³

Det bör noteras att aktörer inom civilsamhället sedan 2016 har rapporterat om att polisens attityd har förbättrats, liksom den service och det skydd som ges till hbtq-personer. Detta gäller särskilt i Kiev och vid genomförande av demonstrationer och andra arrangemang.¹¹⁴

Underrapportering av homo- och transfobiska brott är dock ett allvarligt problem. Som ett åskådliggörande exempel kan konstateras att polisen 2018 registrerade 15 brott mot hbtq-

¹⁰¹ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

¹⁰² FN. UN Human Rights Council, 2020-04-27, s. 2, 6

¹⁰³ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹⁰⁴ FN. UN Human Rights Council, 2020-04-27, s. 2, 6

¹⁰⁵ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

¹⁰⁶ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹⁰⁷ USA. US Department of State, 2021-03-30; FN. UN Human Rights Council, 2020-04-27, s. 7f.

¹⁰⁸ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹⁰⁹ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

¹¹⁰ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹¹¹ Freedom House, 2021-03-03

¹¹² FN. UN Human Rights Council, 2020-04-27, s. 9

¹¹³ Ibid., s. 7f.

¹¹⁴ Ibid., s. 8

personer, medan organisationer i civilsamhället under samma år registrerade 358 brott som motiverats av homo- och transfobi. Diskrepansen kan ha flera orsaker: att polisen inte registrerar brotten eller inte registrerade dem som hatbrott; bristande juridisk kunskap inom hbtq-rörelsen; rädsla hos offer att deras sexuella läggning eller könsidentitet ska avslöjas vid en anmälan; bristande tillit till polisen och domstolsväsendet och, särskilt, till att en utredning skulle genomföras objektivt och självständigt eller resultera i åtal.¹¹⁵

Könskorrigering operationer tillåts men förutsätter diagnosen transsexualism som ges efter sjukhusvistelse. Korrigering av juridiskt kön kan göras enbart efter att en transperson genomgått könskorrigering operation.¹¹⁶ Svårigheterna för transpersoner att få utfärdat dokument som reflekterar deras könsidentitet leder till diskriminering inom bland annat sjukvården och på utbildningsområdet.¹¹⁷

För mer information om hbtq-personers situation i Ukraina rekommenderas följande rapporter:

- FN. UN Human Rights Council, *Visit to Ukraine; Report of the Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity*, 2020-04-27, https://www.ecoi.net/en/file/lo-cal/2033021/A_HRC_44_53_Add.1_E.pdf
- ILGA. International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association, *Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex People in Europe and Central Asia 2021*, 2021-02-16, <https://www.ecoi.net/en/file/lo-cal/2045688/Annual-Review-Full-2021.pdf>
- LGBT Human Rights Nash Mir Center, *To the UN Human Right Committee for consideration at 127th session; List of issues in connection with the consideration of the eighth periodic report of Ukraine*, 2020-05-18, [https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared Documents/UKR/INT_CCPR_CSS_UKR_42188_E.docx](https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/UKR/INT_CCPR_CSS_UKR_42188_E.docx)
- USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html>
- Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf>

3.6 Personer med funktionsnedsättning

Ukraina har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹¹⁸ och funktionshinder är en av grunderna som anges i landets diskrimineringslag.¹¹⁹

¹¹⁵ Ibid., s. 9

¹¹⁶ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

¹¹⁷ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹¹⁸ Se bilaga 1.

¹¹⁹ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraina, *Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні*, 2014-05-30, paragraf 1

Enligt svenska utrikesdepartementet lider genomförandet av konventionen av betydande brister.¹²⁰ Myndighetsutövning utgår från premissen att personer med funktionsnedsättning bör segregeras från det övriga samhället. Placeringar av barn med funktionsnedsättning på institutioner sker regelmässigt och gäller ofta livet ut. Personer med lättare funktionsnedsättning skrivs ofta ut från institutioner då de blivit myndiga och lämnas då utan stöd.¹²¹ Tillgång till bland annat utbildning, anställning och sjukvård beskrivs som svår.¹²²

Enligt lag ska fyra procent av de anställda på alla arbetsplatser i landet vara personer med funktionsnedsättning. Enligt organisationer i civilsamhället kringgår dock många arbetsgivare detta krav genom att endast anställa personer med funktionsnedsättning på pappret och betala ut minimilön.¹²³ Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning som har rätt till anställningsstöd är mycket hög.

Det förekommer rapportering om övergrepp mot patienter på psykiatriska institutioner.¹²⁴

För mer information om situationen för personer med funktionsnedsättning i Ukraina rekommenderas följande rapporter:

- DPO "National Assembly of PWD", Ukrainian Society of the Deaf, Association for the Protection of Rights and Assistance to PWD "Open Hearts"; et al., *Submission to UN Committee on the Rights of PWD; Ukraine; List of issues to be considered by the Committee in developing the questions to the Government of Ukraine for presentation of the 2nd-3rd periodic reports*, 2020, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRPD/SharedDocuments/UKR/INT_CRPD_IJS_UKR_35573_E.docx
- USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html>
- Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina--manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf>

3.7 Barn

Ukraina har ratificerat FN:s konvention om barns rättigheter samt tilläggsprotokollen avseende barn i väpnade konflikter och barn och sexuell exploatering.¹²⁵ Konventionen och tilläggsprotokollen är delvis implementerade i nationell lagstiftning. Under 2018 antog regeringen en nationell handlingsplan för att fullt ut implementera konventionen fram till

¹²⁰ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15

¹²¹ Ibid., s. 15

¹²² USA. US Department of State, 2021-03-30

¹²³ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 15; USA. US Department of State, 2021-03-30

¹²⁴ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹²⁵ Se bilaga.

2021.¹²⁶ Detta har bland annat manifesterats i lagstiftningsarbete för att integrera centrala delar av Lanzarotekonventionen i ukrainsk lagstiftning.¹²⁷

Medborgarskap erhålls vid födsel om en av föräldrarna är ukrainsk medborgare. Medborgarskapslagstiftningen garanterar också att ett barn som föds på ukrainskt territorium erhåller ukrainskt medborgarskap om föräldrarna befinner sig legalt i Ukraina och det annars skulle innebära att barnet blev statslöst. Enligt lag ska en födsel registreras senast en månad efter nedkomst. Underlåtenhet att registrera en födsel kan medföra problem att erhålla offentliga tjänster såsom sjukvård och skola. För barn födda på Krim eller i utbrytarområdena finns omfattande svårigheter att registrera ukrainskt medborgarskap.¹²⁸

Alla ukrainska medborgare har rätt till fri skolgång. Detta gäller från förskola till och med högre utbildning. Utbildningen är kostnadsfri och obligatorisk upp till och med grundskola. Generellt sett håller undervisningen god kvalitet och i princip hela befolkningen är läs- och skrivkunnig.¹²⁹

Våld mot barn är förbjudet i strafflagstiftningen liksom sexuella relationer mellan vuxna och personer under 16 år. Samlag mellan en vuxen och en person under 14 år betraktas juridiskt som våldtäkt oavsett omständigheter. Människorättsorganisationer och den statliga ombudsmannen för mänskliga rättigheter uttrycker dock kritik mot myndigheternas förmåga att förebygga och upptäcka våld och övergrepp mot barn. Lagstiftning omöjliggör för barn som utsatts för våld eller andra övergrepp av sina vårdnadshavare att erhålla oberoende representation under den tid övergreppen utreds.¹³⁰

Äktenskap är tillåtet från och med 18 års ålder men kan efter domstolsbeslut tillåtas från 16 år om det anses ligga i barnets intresse. Inom framförallt den romska minoriteten är dock barnäktenskap vanligt förekommande även om de inte rent rättsligt kan registreras.¹³¹

Genom lagändringar som nyligen trätt ikraft har lagstiftningen rörande förbud mot sexuell exploatering blivit mer robust.¹³² All form av sexuell exploatering är förbjuden och bestraffas hårt. Kommersiell sexuell exploatering av barn i form av människohandel, prostitution och produktion av barnpornografi utgör dock ett stort problem. Barn i socialt utsatta miljöer och inom statliga institutioner pekas ut som särskilt utsatta.¹³³

Cirka 100 000 barn är placerade på institution, varav en sjättedel är funktionsnedsatta. Institutionsplacerade barn hamnar ofta i en svår social och ekonomisk situation efter att de lämnar barnhemmen och risken för dem att hamna i kriminalitet, missbruk eller prostitution är

¹²⁶ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s.13

¹²⁷ Europarådet, *Ukraine amends legislation to strengthen child protection framework*, 2021-02-22, [url](#) (hämtad 2021-05-21)

¹²⁸ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹²⁹ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 11f.

¹³⁰ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹³¹ Ibid.

¹³² Europarådet, 2021-02-22

¹³³ USA. US Department of State, 2021-03-30

hög. De resurser som allokeras från staten är inte tillräckligt för att driva mer omfattande integrationsprogram utan är främst avsedda att täcka kostnaderna för att driva institutionerna.¹³⁴

3.8 Rätten till liv, kroppslig integritet och personlig säkerhet

3.8.1 Dödsstraff

Ukraina avskaffade formellt dödsstraffet år 2000.¹³⁵ Rätten till liv garanteras i konstitutionen¹³⁶ och Ukraina har tillträtt flera internationella konventioner som förbjuder dödsstraff¹³⁷.

Amerikanska utrikesdepartementet rapporterar att myndigheterna eller dess agenter möjligen genomföra godtyckliga eller olagliga avrättningar.¹³⁸

3.8.2 Kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Konstitutionen förbjuder tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.¹³⁹ Enligt svenska utrikesdepartementet överensstämmer definitionen av tortyr i ukrainsk lagstiftning inte med FN:s konvention mot tortyr, vilket gör jämförandet av officiell statistik svårt.¹⁴⁰

Rapportering om tortyr och illabehandling i syfte att tvinga fram erkännanden förekom enligt amerikanska utrikesdepartement under hela 2020 och straffrihet för sådana övergrepp är ett betydande problem. Enligt uppgift beaktades inte en majoritet av de tortyranklagelser som framfördes av enskilda mellan februari och juli 2020. Det är vidare vanligt att enskilda som utsatts för tortyr inte anmäler detta på grund av hot eller att de inte har tillgång till advokat. Det förekom under 2020 även rapportering om dödsfall till följd av antingen tortyr eller oaktsamhet av polis eller fängelsepersonal.¹⁴¹

Konstitutionen och annan lagstiftning förbjuder godtyckliga gripanden och förvar. FN:s bevakande mission i landet rapporterade under 2020 om ett mönster av godtyckliga frihetsberövanden (vilket fortsatt under 2021¹⁴²). Rättsliga skyddsprocedurer finns på plats, däribland att frihetsberövanden ska prövas av domstol inom 72 timmar, men det sker ofta att polisen inte följer dessa. En lokal frivilligorganisation uppmärksammade under 2020 att det inom polisen är utbrett att inte registrera frihetsberövanden och att "bjuda in" personer för "frivilliga

¹³⁴ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s.13

¹³⁵ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 7

¹³⁶ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, paragraf 28

¹³⁷ Europarådet, *Chart of signatures and ratifications of Treaty 187*, 2021-05-11, [url](#) (Hämtad 2021-05-11); Europarådet, *Chart of signatures and ratifications of Treaty 114*, 2021-05-11, [url](#) (Hämtad 2021-05-11); United Nations Treaty Collection, *12. Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, aiming at the abolition of the death penalty*, 2021-05-11, [url](#) (2021-05-11)

¹³⁸ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹³⁹ Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, paragraf 27

¹⁴⁰ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 6

¹⁴¹ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹⁴² FN. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, 2021-03-11, s. 12

samtal” samt noterade flera anklagelser om fysisk illabehandling som ska ha skett under frihetsberövanden som inte registrerats.¹⁴³

Förhållandena i fängelser och andra förvar är dåliga och kan ibland riskera frihetsberövades hälsa och liv: fysiska övergrepp, brister i sjukvård och näringsintag, dålig hygien och brist på ljus.¹⁴⁴

Under sitt senaste besök i Ukraina (2020) inspekterade Europarådets kommitté mot tortyr ett antal fängelseanstalter. Av kommitténs rapport framgår att det fanns stora skillnader mellan anstalterna, liksom över tid (jämfört med tidigare besök), vad gäller i vilken mån illabehandling och möjlig tortyr förekommer. Vid besök på en anstalt, där allvarliga missförhållanden tidigare observerats av kommittén men även av andra källor¹⁴⁵, mottog delegationen knappt några anklagelser om fysisk illabehandling. På andra anstalter förekom fler anklagelser om illabehandling och särskild en anstalt stack ut. Kommittén beskriver att det på anstalten råder ett klimat av fruktan bland de frihetsberövade och att det fanns en stark motvilja bland dem att tala med delegationen. Genom andra källor slås det dock fast i rapporten att anstalten i fråga drivs genom ett system att hot och våld där andra intagna – som benämns ”duty prisoners” – står för en stor del av förekommande illabehandling. På flera av anstalterna fanns bland de intagna som delegationen talade med farhågor om att de skulle bestraffas efter delegationens besök. Därutöver kan noteras att kommittén uppmärksammar att en stor utredning av vissa anmälningar om illabehandling lagts ned.¹⁴⁶

För mer information rekommenderas följande rapporter:

- Europarådet. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, *Report to the Ukrainian Government on the visit to Ukraine carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 13 August 2020*, 2020-12-15, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2042297/2020-40-inf-eng.docx.pdf>
- Kharkiv Human Rights Protection Group, *Seventh Periodic Report of Ukraine on Implementation of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, 2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2033406/INT_CAT_CSS_UKR_42449_E.pdf
- USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html>

3.8.3 Våldsnivåer till följd av väpnade konflikter eller andra motsättningar

Konflikten i delar av länen Donetsk och Luhansk och situationen där behandlas i [separat rapport](#).

¹⁴³ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Europarådet. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, *Report to the Ukrainian Government on the visit to Ukraine carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 13 August 2020*, 2020-12-15, [url](#) (hämtad 2021-05-17), s. 4ff.

3.8.4 Miljökatastrofer

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl den 26 april 1986, som skördade dödsoffer omedelbart och under tiden direkt efter samt innebar att sammanlagt cirka 200 000¹⁴⁷ människor har evakuerats, har fortfarande miljö- och hälsomässiga konsekvenser i landet.¹⁴⁸

4 Myndigheternas förmåga att garantera grundläggande fri- och rättigheter

4.1 Rätts- och säkerhetssektorns funktionalitet och integritet

Det finns ett institutionellt och rättsligt ramverk på plats för de brottsbekämpande och rättsvårdande myndigheterna i Ukraina. Ramverket i sig är robust och sedan flera år tillbaka pågår ett omfattande reformarbete för att stärka funktionaliteten inom rätts- och säkerhetssektorn. Bland annat har en särskild domstol för korruptionsmål upprättats liksom ett antal utredande antikorrupsionsmyndigheter.¹⁴⁹

Centrala reformer av Högsta domstolen har också initierats. Högsta domstolen är den slutliga instansen inom det ordinarie domstolsväsendet och har traditionellt sett varit en politiserad institution även om vissa steg redan tagits för att stärka domstolens integritet och oberoende. Under 2017 utsågs nya domare till Högsta domstolen i en process som för första gången även inkluderade en oberoende granskning av enskilda kandidater ur ett etik- och integritetsperspektiv. Liggande reformförslag inkluderar bland annat en halvering av antalet domare i domstolen.¹⁵⁰

Trots ett på pappret funktionellt ramverk präglas det ukrainska rättsväsendet av korruption och politiskt inflytande. Allmänhetens förtroende för domstolsväsendets oberoende är lågt. Det finns adekvat antikorrupsionslagstiftning på plats men myndigheterna brister i implementeringen och systematisk korruption är utbredd inom alla delar av statsförvaltningen inklusive domstolsväsendet. Antalet utredningar om korruption är relativt lågt men detta får snarast ses som ett uttryck för omfattande straffrihet.¹⁵¹

De nya institutioner som skapats för att gå i bräsch för antikorrupsionsarbetet motverkas aktivt av såväl informella som formella maktstrukturer. Företrädare för dessa myndigheter vittnar om omfattande administrativa utmaningar och politiska påtryckningar. Utredningar som genomförts och överlämnats till åklagarmyndigheten leder sällan till åtal. Chefen för en

¹⁴⁷ International Atomic Energy Agency, *Frequently Asked Chernobyl Questions*, [odaterad], [url](#) (hämtad 2021-05-21)

¹⁴⁸ International Atomic Energy Agency, *IAEA Background Document on Chornobyl*, [odaterad], [url](#) (hämtad 2021-05-21)

¹⁴⁹ Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 2

¹⁵⁰ Ibid., s. 3

¹⁵¹ USA. US Department of State, 2021-03-30

av de centrala antikorrupsionsmyndigheterna vittnar om direkta politiska påtryckningar i samband med att myndigheten gjort framsteg i känsliga utredningar.¹⁵²

Även om arbetet mot korruption hämmas av bristande politiska intressen och ett historiskt korrupt system har vissa framsteg gjorts. Ett mer transparent system för offentlig upphandling och statlig budgetering har införts och lagstiftning om krav för statliga tjänstemän och politiker att offentligt deklarerar inkomster och tillgångar har drivits igenom.¹⁵³

Antikorrupsionsdomstolen inledde sitt arbete hösten 2019. I och med detta slutfördes själva institutionsbyggnadsfasen av det strategiska antikorrupsionsarbetet. Nyckelinstitutionerna består utöver domstolen av den Nationella antikorrupsionsbyrån och en särskild oberoende åklagarmyndighet med mandat i korruptionsmål. Under domstolens första operativa år förkunnades 19 fällande domar varav 9 fängelsestraff.¹⁵⁴

De nya oberoende institutionernas arbete präglas dock tydligt av politiska påtryckningar från reformovilliga eliter. Integriteten för de korruptionsbekämpande myndigheterna är konstant hotad. Inflytelserika aktörer var redan i ett tidigt skede av institutionsbyggandet aktiva i försök att påverka tillsättningen av nyckelbefattningar och planera lojala tjänstemän i organisationerna. Just bristen på transparens och oberoende vad gäller tillsättningar har tagits upp av civilsamhället som särskilt oroande och en framtida nyckelfaktor vad gäller möjligheten för de berörda institutionerna att bedriva ett effektivt arbete.¹⁵⁵

MR-organisationer och det lokala civilsamhället är samstämmiga i sin kritik när det gäller bristen på separation och oberoende mellan de exekutiva och de rättsvårdande myndigheterna. Det finns uppgifter från domare att det utövas påtryckningar från högt uppsatta politiker att döma till deras fördel oavsett rättsläge, och säkra uppgifter pekar mot att såväl domare som åklagare i vissa fall accepterat ekonomisk ersättning för att garantera en viss utkomst i ett mål.¹⁵⁶

Rättssäkerheten utmanas också av andra faktorer i form av bristande kapacitet och komplicerad byråkrati. Domstolsförhandlingar tenderar att gå mycket långsamt, det råder brist på kvalificerad personal och rättsväsendet brottas med inadekvat finansiering. Påtagliga brister finns också i domstolarnas möjligheter att verkställa fattade beslut. Det sistnämnda är särskilt påtagligt i civilrättsliga mål i de administrativa domstolarna.¹⁵⁷

Internationella juristkommissionen rapporterar om att hot och attacker mot advokater förekommer i politiskt känsliga brottsmål och att detta i hög utsträckning påverkar försvarares möjligheter att tillvarata sina klienters intressen. Det förekommer även rapporter om att domare och målsägande utsatts för hot, inte minst från högerextremistiska grupperingar.¹⁵⁸

¹⁵² Utrikesdepartementet, 2020-12-16, s. 3

¹⁵³ Ibid., s. 3

¹⁵⁴ USA. US Department of State, 2021-03-30

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid.

En sammanfattning av den rapportering som finns tillgänglig ger bilden av ett rättsväsende som i många väsentliga delar är funktionellt och i huvudsak har adekvat kapacitet. Det finns dessutom från delar av statsmakten en genuin vilja att ytterligare reformera rättsväsendet. Integriteten i institutionerna är dock starkt utmanad av systematisk korruption på alla nivåer, omfattande straffrihet och aktiva försök från inflytelserika politiska grupperingar att förhindra eller försvåra många av de reformer som skulle innebära ett mer transparent system med tydligt ansvarsutkrävande.

Följande rapporter rekommenderas:

- Norge. Landinfo, *Ukraina: Korruptjonsbekjempelse og beskyttelse for varslere av korruptjon*, 2020-03-02, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/03/Temanotat-Ukraina-Korruptjonsbekjempelse-og-varslere-02032020.pdf>
- USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html>
- Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf>

5 Non-refoulement

Ukraina har ratificerat 1951 års Genèvekonvention och 1967 års New York-protokoll.¹⁵⁹

Enligt UNHCR befann sig 2 255 personer som beviljats flyktingstatus eller subsidiärt skydd i Ukraina vid början av 2021. 2019 ansökte 1 036 personer om asyl i landet, 2020 ansökte 597 personer.¹⁶⁰

Asylprocessen har förbättrats under senare tid, dock i en långsam takt. Beviljandegraden fortsätter dock att vara låg, särskilt för asylsökande från Syrien, och för en majoritet av de sökande är processen lång.¹⁶¹ I april 2019 lyfte UNHCR fram följande brister i det ukrainska asylsystemet som krävde åtgärder¹⁶²:

- Det saknas en procedur för att ta emot och hantera asylansökningar som inkommer på internationella flygplatser. Det förekommer att personer som vill ansöka om asyl nekas inresa, vilket innebär en risk för refoulement.
- Alla har rätt att ansöka om asyl, men personer som har rest in i landet illegalt eller dröjt med att ansöka om asyl måste först betala böter. UNHCR lyfter fram att det kan

¹⁵⁹ Se bilaga 1.

¹⁶⁰ FN, UN High Commissioner for Refugees, *Ukraine – Refugees and Asylum-Seekers. Thematic Update*, mars 2021, [url](#) (hämtad 2021-05-21), s. 1f.

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² FN, UN High Commissioner for Refugees, *Key Advocacy Messages: Asylum in Ukraine*, april 2019, [url](#) (hämtad 2021-05-21)

finnas förståeliga skäl för såväl illegal inresa som att dröja med ansökan och konstaterar att personer som inte har möjlighet att betala böterna nekas att ansöka om asyl och riskerar därmed att tas i förvar och deporteras.

- Det finns ett system för användning av tolkar, men detta brister. Ansvarig myndighet saknar resurser för att bekosta användningen och i praktiken ombeds asylsökande själva att ordna med tolkning.
- Alternativ till förvar, som har introducerats i lagstiftningen, används i praktiken sällan.
- Överklagandetiden är alltför kort (fem dagar) och de asylsökande informeras inte om skälen för avslag på ansökan.
- I samband med reformering av landets sjukvårdssystem har asylsökande förlorat rätten till gratis, akut sjukvård.
- Asylsökande får inget finansiellt stöd från det allmänna. I teorin är det möjligt för asylsökande att få arbetstillstånd, men det sker i praktiken inte på grund av realistiska formella krav på lön i arbetserbjudande.
- Myndigheterna erbjuder inte någon språkundervisning för asylsökande eller flyktingar.
- Bland personer som beviljats skydd i landet är det endast flyktingar som (efter tre år) kan ansöka om medborgarskap.

Amerikanska utrikesdepartementet redogör för att det under 2020 förekom anklagelser om att myndighetsföreträdare förde bort och deporterade utländska medborgare utomrättsligt, och exemplifierar med ett sådant fall gällande uzbekiska medborgare som ska ha involverat ukrainsk och uzbekisk säkerhetstjänst.¹⁶³

Källförteckning

Amnesty International, *Ukraine 2020*, 2021-04-07,
<https://www.ecoi.net/en/document/2048783.html> (hämtad 2021-05-17)

Anti-Discrimination Centre Memorial, *Alternative information on Ukraine's implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women in connection with the review of the state report by the UN Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women; For the 77th PSWG of the CEDAW; 2–6 March 2020*, januari 2020,
https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared Documents/UKR/INT_CEDAW_ICS_UKR_41426_E.docx (hämtad 2021-05-17)

Bertelsmann Stiftung, *BTI 2020 Country Report Ukraine*, 2020-04-29,
https://www.ecoi.net/en/file/local/2029521/country_report_2020_UKR.pdf (hämtad 2021-05-17)

Center "Women's Perspectives", The Advocates for Human Rights, *Ukraine's Compliance with the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women; Suggested List*

¹⁶³ USA. US Department of State, 2021-03-30

of Issues Prior to Reporting Relating to Domestic Violence, 2020-02-03, https://www.ecoi.net/en/file/local/2048649/INT_CEDAW_ICS_UKR_41385_E.doc (hämtad 2021-05-17)

DPO "National Assembly of PWD", Ukrainian Society of the Deaf, Association for the Protection of Rights and Assistance to PWD "Open Hearts"; et al., *Submission to UN Committee on the Rights of PWD; Ukraine; List of issues to be considered by the Committee in developing the questions to the Government of Ukraine for presentation of the 2nd-3rd periodic reports*, 2020, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRPD/Shared Documents/UKR/INT_CRPD_ICS_UKR_35573_E.docx (hämtad 2021-05-17)

Europarådet, *Ukraine amends legislation to strengthen child protection framework*, 2021-02-22, <https://www.coe.int/en/web/children/-/ukraine-amends-legislation-to-strengthen-child-protection-framework-in-line-with-the-lanzarote-convention> (hämtad 2021-05-21)

Europarådet, *Chart of signatures and ratifications of Treaty 187*, 2021-05-20, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/187/signatures?p_auth=BP0IGpH5 (Hämtad 2021-05-20)

Europarådet, *Chart of signatures and ratifications of Treaty 114*, 2021-05-20, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/114/signatures?p_auth=BP0IGpH5 (Hämtad 2021-05-20)

Europarådet. European Commission against Racism and Intolerance, *ECRI Conclusions on the Implementation of the Recommendations in Respect of Ukraine Subject to Interim Follow-Up*, 2020-06-02, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2030767/UKR-IFU-V-2020-028-ENG.pdf> (hämtad 2021-05-17)

Europarådet, *Court Considerations on Issuing Restraining or Protection Orders in Cases of Domestic Violence*, september 2020, <https://rm.coe.int/restraining-protection-orders-dv-report-ukraine/1680a01299> (hämtad 2021-05-20)

Europarådet. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, *Report to the Ukrainian Government on the visit to Ukraine carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 13 August 2020*, 2020-12-15, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2042297/2020-40-inf-eng.docx.pdf> (hämtad 2021-05-17)

European Roma Rights Centre, *List of Issues by the European Roma Rights Centre Concerning Ukraine; For Consideration by the Committee on the Rights of the Child at the pre-sessional Working Group of the 85th session (11 February 2020 - 14 February 2020)*, 2020, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared Documents/UKR/INT_CRC_NGO_UKR_43230_E.pdf (hämtad 2021-05-17)

FN. United Nations Treaty Collection, *12. Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, aiming at the abolition of the death penalty*, 2021-05-20, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-12&chapter=4 (2021-05-20)

FN. UN High Commissioner for Refugees, *Key Advocacy Messages: Asylum in Ukraine*, april 2019, https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2019/04/2019-04-UNHCR-UKRAINE-Advocacy-Messages-Briefing-Note_FINAL-EN-1.pdf (hämtad 2021-05-21)

FN. UN High Commissioner for Refugees, *Ukraine – Refugees and Asylum-Seekers. Thematic Update*, mars 2021, https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2021/03/2021-03-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-Asylum-Seekers-Update_FINAL-1.pdf (hämtad 2021-05-21)

FN. UN Human Rights Council, *Visit to Ukraine; Report of the Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity*, 2020-04-27, https://www.ecoi.net/en/file/local/2033021/A_HRC_44_53_Add.1_E.pdf (hämtad 2021-05-17)

FN. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Report on the human rights situation in Ukraine (16 November 2019 to 15 February 2020)*, mars 2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2026654/29thReportUkraine_EN.pdf (hämtad 2021-05-17)

FN. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Report on the human rights situation in Ukraine (16 February to 31 July 2020)*, 2020-09-24, https://www.ecoi.net/en/file/local/2037931/30thReportUkraine_EN.pdf (hämtad 2021-05-17)

FN. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Report on the human rights situation in Ukraine (1 August 2020 - 31 January 2021)*, 2021-03-11, <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/31stReportUkraine-en.pdf> (hämtad 2021-05-17)

Freedom House, *A New Eurasian Far Right Rising: Reflections on Ukraine, Georgia, and Armenia*, januari 2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2026523/FarRightEurasia_FINAL_.pdf (hämtad 2021-05-17)

Freedom House, *Freedom in the World 2021 - Ukraine*, 2021-03-03, <https://www.ecoi.net/en/document/2046545.html> (hämtad 2021-05-17)

Human Rights Watch, *World Report 2021 - Ukraine*, 2021-01-13, <https://www.ecoi.net/en/document/2043737.html> (hämtad 2021-05-17)

ILGA. International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association, *Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex People in Europe and Central Asia 2021*, 2021-02-16, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2045688/Annual-Review-Full-2021.pdf> (hämtad 2021-05-17)

Institute Mass Information, *In 2020, IMI Recorded 229 Cases of Violations of Freedom of Speech in Ukraine*, 2020-12-28, <https://imi.org.ua/en/monitorings/in-2020-imi-recorded-229-cases-of-violations-of-freedom-of-speech-in-ukraine-i36909> (hämtad 2021-05-19)

International Atomic Energy Agency, *Frequently Asked Chernobyl Questions*, [odaterad], <https://www.iaea.org/newscenter/focus/chernobyl/faqs> (hämtad 2021-05-21)

International Atomic Energy Agency, *IAEA Background Document on Chornobyl*, [odaterad], <https://www.iaea.org/sites/default/files/21/04/iaea-background-document-chornobyl.pdf> (hämtad 2021-05-21)

International Charitable Organisation Roma Women's Fund "Chirikli", *Alternative Report to the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR); Review of the Periodic Report of Ukraine; 67th session of CESCR*, 2020, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared Documents/UKR/INT_CESCR_CSS_UKR_41345_E.docx (hämtad 2021-05-17)

International Foundation for Electoral Systems, *Election Guide – Ukraine*, [odaterad], <https://www.electionguide.org/countries/id/223/> (hämtad 2021-05-21)

IWPR. Institute for War and Peace Reporting, *The Real Threat to Freedom of Speech in Ukraine*, 2021-05-01, <https://www.ecoi.net/en/document/2050660.html> (hämtad 2021-05-17)

Kharkiv Human Rights Protection Group, *Seventh Periodic Report of Ukraine on Implementation of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, 2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2033406/INT_CAT_CSS_UKR_42449_E.pdf (hämtad 2021-05-17)

Kyiv International Institute of Sociology, *Trust to Social Institutes, December 2018*, 2019-01-29, <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=817> (hämtad 2021-05-21)

LGBT Human Rights Nash Mir Center, *To the UN Human Right Committee for consideration at 127th session; List of issues in connection with the consideration of the eighth periodic report of Ukraine*, 2020-05-18, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared Documents/UKR/INT_CCPR_CSS_UKR_42188_E.docx (hämtad 2021-05-17)

Middle East Institute, *All Politics Is Local: Ukraine's 2020 Elections*, 2020-11-05, <https://www.mei.edu/publications/all-politics-local-ukraines-2020-elections> (hämtad 2021-05-21)

Norge. Landinfo, *Ukraina: Korrupsjonsbekjempelse og beskyttelse for varslere av korrupsjon*, 2020-03-02, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/03/Temanotat-Ukraina-Korrupsjonsbekjempelse-og-varslere-02032020.pdf> (hämtad 2021-05-17)

Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні*, 2014-05-30, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/5207-17#Text> (hämtad 2021-05-21)

Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Конституція України*, 2020-01-01, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?lang=uk#Text> (hämtad 2021-05-17)

Ukraina. Verkhovna Rada of Ukraine, *Кримінальний кодекс України*, 2021-04-23, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (hämtad 2021-05-17)

USA. US Department of State, *2019 Report on International Religious Freedom: Ukraine*, 2020-06-10, <https://www.ecoi.net/en/document/2031206.html> (hämtad 2021-05-17)

USA. US Department of State, *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine*, 2021-03-30, <https://www.ecoi.net/en/document/2048176.html> (hämtad 2021-05-17)

Utrikesdepartementet, *Ukraina – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019*, 2020-12-16, <https://www.regeringen.se/4af43c/contentassets/c1520ef2e2af442f89b7b5c2376610bb/ukraina---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf> (hämtad 2021-05-17)

Utrikespolitiska institutet, Landguiden [betaltjänst], *Ukraina – Befolkning och språk*, 2020-11-19, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/ukraina/befolkning-och-sprak/> (hämtad 2021-05-20)

Utrikespolitiska Institutet, Landguiden [betaltjänst], *Ukraina – Modern historia*, 2021-01-19, *Ukraina – Modern historia | Utrikespolitiska institutet (ui.se)*, (hämtad 2021-05-20)

Vox Ukraine, *Presidential Power in Ukraine: A Comparative Analysis*, 2016-07-08, <https://voxukraine.org/en/presidential-power-in-ukraine-comparative-perspective-en/> (hämtad 2021-05-21)

Women's International League for Peace and Freedom; NGO Center "Women's Perspectives"; NGO "Insight"; et al., *Joint submission to the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, 67th session (17 February – 6 March 2020)*, 2020-01-24, https://tbinter-net.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/UKR/INT_CESCR_CSS_UKR_41393_E.docx

Bilaga

Ukraina

Centrala internationella överenskommelser ¹⁶⁴	Datum för ratificering/accession/succession
FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning	1987-02-24
Fakultativt protokoll till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning	2006-09-19
FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter	1973-11-12
Andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter syftande till dödsstraffets avskaffande	2007-07-25
FN:s konvention till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden	2015-08-14
FN:s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor	1981-03-12
FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering	1969-03-07
FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter	1973-11-12
FN:s konvention för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter	-
FN:s konvention om barnets rättigheter	1991-08-28
FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	2010-02-04
FN:s flyktingkonvention ¹⁶⁵	2002-06-10
Protokollet av 1967 om flyktingars rättsliga ställning ¹⁶⁶	2002-04-04
Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna ¹⁶⁷	1997-09-11
Tilläggsprotokoll nr 6 till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna gällande avskaffande av dödsstraff ¹⁶⁸	2000-05-01

¹⁶⁴ Informationen om FN-traktat är hämtad från OHCHR:s "Treaty Body Database", tillgänglig via: [url](#) (hämtad 2021-05-21).

¹⁶⁵ United Nations Treaty Collection, 2. *Convention relating to the Status of Refugees*, data hämtad: 2021-05-21, [url](#) (hämtad 2021-05-21).

¹⁶⁶ UNHCR, 5. *Protocol Relating to the Status of Refugees*, 2011-06-22, [url](#) (hämtad 2021-05-12).

¹⁶⁷ Europarådet, *Chart of signatures and ratifications of Treaty 005*, 2021-05-21, [url](#) (hämtad 2021-05-21).

¹⁶⁸ Europarådet, *Chart of signatures and ratifications of Treaty 114*, 2020-08-04, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/114/signatures?p_auth=jHBRaghL (hämtad 2021-05-21).

